

DELREDOVISNING

2017-10-27 Ärendenr:

NV-01521-15

Uppdrag att koordinera genomförandet av grön infrastruktur i Sverige (M2015/684/Nm)

Delredovisning

1. Uppdrag

Regeringen gav den 5 februari 2015 Naturvårdsverket i uppdrag att koordinera arbetet med att utveckla en fungerande grön infrastruktur i svenska land-, vatten- och havsområden. Arbetet med regeringsuppdraget sker i samarbete med länsstyrelserna, Havs- och vattenmyndigheten, Statens jordbruksverk, Boverket, Trafikverket, Skogsstyrelsen, Riksantikvarieämbetet och andra berörda myndigheter och aktörer på lokal och regional nivå när så är relevant. Uppdraget baseras bland annat på de riktlinjer och den genomförandeplan som Naturvårdsverket tagit fram för länsstyrelsernas arbete med samordning och utveckling av regionala handlingsplaner för grön infrastruktur på land och i vatten¹.

Den 20 december 2016 förlängde och utökade regeringen uppdraget. Naturvårdsverket ska utveckla de riktlinjer som tagits fram för länsstyrelsernas arbete med grön infrastruktur avseende samråd med andra myndigheter, landskapsaktörer och civilsamhälle. Naturvårdsverket ska även redovisa arbetet med vägledning till länsstyrelserna om hur de i sitt arbete gentemot kommuner och aktörer med regionalt utvecklingsansvar kan förbättra hänsynen till ekosystemtjänster inom ramen för fysisk planering. Länsstyrelsernas pågående arbete med grön infrastruktur, bland annat inom ramen för uppdrag i länsstyrelsernas regleringsbrev, uppdrag 64 för 2015, uppdrag 31 för 2016 och uppdrag 23 för 2017, är en central del av genomförandet och ska koordineras av Naturvårdsverket. Som en del i att uppdraget förlängdes och utökades i regleringsbrev för 2017 ska uppdraget delredovisas senast den 31 oktober 2017 och slutredovisas till Regeringskansliet (Miljö- och energidepartementet) senast den 31 oktober 2018.

2. Grön infrastruktur

Grön infrastruktur är ett ekologiskt funktionellt nätverk av livsmiljöer och strukturer, naturområden och anlagda element som utformas, brukas och förvaltas på ett sätt så att biologisk mångfald bevaras och för samhället viktiga ekosystemtjänster främjas i hela landskapet. En fungerande grön infrastruktur ger oss positiva effekter både när det gäller ekologiska, ekonomiska och sociala

¹ Regeringskansliets diarienummer M2014/1948/Nm

perspektiv. För att uppnå syftet med grön infrastruktur behövs en samsyn i samhället så att grön infrastruktur blir en naturlig del av planering och prioritering av insatser i olika samhällsprocesser.

3. Genomförande

Naturvårdsverket har identifierat tre delområden som ligger till grund för årets arbete med regeringsuppdraget. Dessa är:

- organisation
- samverkan, kommunikation och vägledning
- kunskapssammanställning och analys

Naturvårdsverket har tidigare tagit fram en handlingsplan och riktlinjer för länsstyrelsernas arbete och koordinerar länsstyrelserna i deras uppdrag att ta fram regionala handlingsplaner för grön infrastruktur. Under 2017 fördjupar Naturvårdsverket riktlinjerna. Planering av vilka insatser Naturvårdsverket i sin koordinerande roll bör prioritera under 2017 har skett i samverkan med Länsstyrelserna genom den s.k. pilotlänsgruppen, som består av Jönköpings län, Skåne län, Västra Götalands län, Västerbottens län och Örebro län.

3.1. Organisation

Koordinering av uppdraget av projektgrupp

Naturvårdsverkets arbete med koordinering av grön infrastruktur genomförs sedan våren 2017 av en projektgrupp med projektledare. Gruppen arbetar utifrån en projektplan med prioriterade aktiviteter och med länsstyrelserna som främsta målgrupp. Under 2017 har projektgruppen vid flera tillfällen förstärkts och består nu sammanlagt av fem personer som i varierande omfattning arbetar med uppdraget.

Referenspersoner på Naturvårdsverket

Utöver projektgruppen finns inom Naturvårdsverket referenspersoner från olika enheter och avdelningar. Referenspersonerna roll är att bidra med kunskap från olika verksamheter inom Naturvårdsverket som kopplar till grön infrastruktur, samt bidra till att beakta grön infrastruktur i sin egen verksamhet i linjearbetet. Några relevanta frågor som lyfts till referenspersoner är metadatahantering, informationshantering (Viz Lab), publicering av geodata, ekosystemtjänster, landskapsstrategier, ekologisk kompensation, friluftsliv, invasiva arter, vilt, samhällsekonomiska konsekvensanalyser och klimatanpassningar. Vissa referenspersoner har en mer framträdande roll och bistår i framtagande av vägledning och deltar på möten och workshoppar med länsstyrelser och andra aktörer.

Myndighetsgrupp

Naturvårdsverket sammankallar och samordnar arbetet med regeringsuppdraget att vägleda länen genom en särskild myndighetsgrupp som möts via Lync ca var 6:e vecka. Myndighetsgruppen är till för nationell samverkan mellan ansvariga nationella myndigheter och länsstyrelserna. Gruppen har fortsatt arbetet med koordineringsuppdraget. På möten delas information om vad som händer på respektive myndighet. En gemensam insats under året var att ta fram illustrationer för att underlätta länsstyrelsernas och myndigheternas

kommunikationsarbete om grön infrastruktur. Förutom de i regeringsuppdraget angivna samarbetsmyndigheterna deltar även Sveriges Geologiska Undersökning, Sametinget och Svenska kraftnät samt pilotlänsgruppen.

Pilotlänsgrupp

Som en del i koordineringen av länsstyrelsernas arbete sammankallar Naturvårdsverket sedan 2017 en särskild pilotlänsgrupp ca var 6:e vecka för samverkan. Syftet med mötena är bland annat att dela information, samordna arbetet med framtagande av handlingsplanerna, lämna inspel och synpunkter på vägledningar, lyfta och reda ut viktiga frågor och göra prioriteringar vid olika vägval. Pilotlänsgruppen har lämnat synpunkter på vad Naturvårdsverket bör prioritera under 2017 vilket har tagits in i planeringen av årets aktiviteter.

Länssamrådsgrupp

Naturvårdsverket sammankallar till länssamråd där representant från varje län deltar via Lync. Under våren genomfördes tre möten och under hösten planeras ytterligare ett möte. Mötena är till för att kalibrera arbetet med grön infrastruktur men framför allt lyfta frågor som länen har vad gäller riktlinjerna, tillvägagångssätt, tidsplan och slutprodukt.

3.2. Samverkan, kommunikation och vägledning

Kommunikationsplan

Till stöd i arbetet med kommunikation finns en tidigare framtagen kommunikationsplan som har reviderats under 2017. Inför 2018 ska Naturvårdsverket och Myndighetsgruppen uppdatera planen med viktiga kommunikationssatsningar inför lansering och implementering av handlingsplanerna. Ett av de viktigaste kommunikationsmålen är samsyn om vad arbete med grön infrastruktur innebär, vad som rymms inom projektiden, samt att klargöra olika myndigheters respektive ansvar. En tidigare framtagen medieplan kommer också att revideras inför 2018.

Enskilda dialogmöten med länsstyrelserna

Under våren genomfördes enskilda webb-möten med alla länsstyrelser (utom Hallands län) för att få en bild av hur arbetet med framtagande av handlingsplanerna fortskrider, vilka framsteg och utmaningar länen upplever och vilket behov av stöd som finns. Trots att förutsättningarna är väldigt olika för länen är alla länsstyrelser på gång med framtagandet av handlingsplanerna och vissa län har kommit längre än andra. Information om långsiktigheten i arbetet med grön infrastruktur och implementering av handlingsplanerna efter att uppdragen är slutförda är något som länsstyrelserna uppger är angeläget.

Stöd i länsstyrelsernas arbete – leveranser, vägledningar och workshops

Under året har Naturvårdsverket i den koordinerande rollen genomfört olika aktiviteter och tagit fram vägledningar, ofta i samverkan med andra myndigheter och länsstyrelser. Den prioriterade målgruppen för årets aktiviteter har varit länsstyrelserna. Prioritering av insatserna har skett i dialog och samverkan med länen. Länens behov och efterfrågan har därför i högre grad än tidigare påverkat Naturvårdsverkets arbete och uppfattningen är att leveranserna har tagits emot väl.

Konferens "Grön infrastruktur för alla" 10 november 2016

Konferensen arrangerades av Naturvårdsverket i samverkan med Myndighetgruppen. Syftet var att inspirera och stärka samarbetet mellan landskapets olika aktörer genom att utbyta kunskap och erfarenheter. Cirka 150 personer deltog med representanter från länsstyrelser, kommuner, näringsliv, jord- och skogsägarorganisationer, ideella organisationer, universitet med flera.

Några genomförda leveranser under 2017:

- en lägesrapport för grön infrastruktur ges ut ca var 8:e vecka med information och nyheter
- illustrationer och budskap har tagits fram i samverkan med Myndighetsgruppen som stöd för myndigheternas kommunikation om grön infrastruktur
- en funktionsbrevlåda har tagits fram där frågor kan hanteras av olika handläggare beroende på sakfråga
- länsstyrelsernas åiterrapportering av 1:3-anslagen för 2016 har sammanställts i en rapport, 16 mars 2016.

En serie vägledningar har tagits fram om:

- viktiga begrepp i arbetet med grön infrastruktur, 16 februari
- basdokument för att kartlägga landskapets kvalitéer i arbetet med grön infrastruktur, 6 april
- grund för att definiera naturtyper i arbetet med grön infrastruktur, 6 april
- regionala handlingsplaner för grön infrastruktur för prövning och planering, 26 juni, (i samverkan med Boverket och Havs- och vattenmyndigheten)
- dialog och samverkan i arbetet med handlingsplanerna för grön infrastruktur, 29 juni

Pågående arbete med vägledningar:

- förslag på disposition av handlingsplaner och generella texter inklusive nationella och internationella mål, november
- en mall som stöd i bedömningar av konsekvensanalyser i handlingsplanerna, november
- en exempelsamling av insatsområden, november.

En serie workshops har genomförts om:

- landskapsanalyser, 15 mars
- grön infrastruktur och fysisk planering, 16 maj (i samverkan med Boverket och länsstyrelserna)
- grön infrastruktur och miljöbalksprovningar samt ekologisk kompensation, 19 maj
- dialog och samverkan för grön infrastruktur, 2 juni
- handlingsplaner och samhällsekonomiska konsekvensanalyser, 21 september
- insatsområden i handlingsplaner, 21 september

- handlingsplaner som underlag för prioritering av naturvårdsinsatser, 18 oktober.

Ytterligare vägledningar och workshops kommer att tas fram och genomföras under hösten:

- workshop och en vägledning om regionala handlingsplaner för grön infrastruktur som underlag för prioritering av naturvårdsinsatser, 18 oktober, vägledning i november (i samverkan med Skogsstyrelsen och Havs- och vattenmyndigheten)
- vägledning om hur handlingsplanerna för grön infrastruktur kan användas för att effektivare ta hänsyn till ekosystemtjänster och klimatanpassning inom fysisk planering, november (i samverkan med Boverket)
- förslag på indikatorer för kartläggning av ekosystemtjänster och grön infrastruktur, november
- workshop om framtidsscenarier för arbetet med grön infrastruktur, CBM, 23 november
- möte via Lync med länsamordnarna och Myndighetsgruppen, 23 november.

Utmaningar och behov där frågor återstår att lösa

Länen har kommit olika långt i arbetet och har därför olika behov. Nya frågeställningar dyker upp löpande och behöver hanteras vilket påverkar tidigare prioriteringar. Det finns behov av att balansera nationell samordning mot möjlighet till prioritering utifrån regionala behov.

För att arbetet med grön infrastruktur ska bli framgångsrikt behöver det upprätthållas i en långsiktig process genom ett arbetssätt där olika berörda sektorer och aktörer involveras. Med ny kunskap och erfarenheter kommer det finnas behov av att revidera handlingsplanerna. Naturvårdsverket har påbörjat ett arbete med att se över hur olika verksamheter hakar i och inkluderar arbetet med grön infrastruktur. Naturvårdsverket har den 22 mars och den 30 augusti haft uppdragsdialog med Miljö- och energidepartementet om långsiktigheten i arbetet med grön infrastruktur.

Det finns kvarvarande utmaningar och behov inom koordineringsuppdraget som ännu inte har tagits om hand. Naturvårdsverket avser att ta fram vägledning om hur artperspektivet kan omhändertas i handlingsplanerna och har bland annat gett ArtDatabanken flera olika uppdrag att ta fram underlag. Området är komplext och underlaget har försenats och inte blivit som förväntat och kan i nuvarande form inte utgöra vägledning till länsstyrelserna. En plan ska tas fram om hur befintligt underlag från ArtDatabanken och annat underlag kan vidareutvecklas till en vägledning om hur artperspektivet kan vägas in i framtagandet av handlingsplanerna. Det finns en risk att denna vägledning kommer i ett för sent skede för att komma till nytta i framtagandet av handlingsplanerna. Länsstyrelserna har arbetat vidare med frågan själva och vissa på bra sätt som kan lyftas fram som goda exempel.

Andra områden som vi tydligare behöver lyfta fram och vägleda om är bland annat hur frilufslivsfrågor och invasiva arter bör beaktas i handlingsplanerna.

Då länsstyrelserna är Naturvårdsverkets viktigaste målgrupp under 2017 har det medfört att dialog med andra aktörer i samhället som berörs och behöver involveras i arbetet med grön infrastruktur i liten omfattning har omfattats av Naturvårdsverkets arbete. För att grön infrastruktur ska bli ett känt begrepp och en naturlig del i samhällsplaneringen och pågående mark- och vattenanvändning och att handlingsplanerna ska tas emot väl behöver Naturvårdsverket utveckla arbetet i syfte att nå och involvera fler målgrupper. För det behövs det utökade kommunikationssatsningar och bland annat framtagande av vidareförmedlingsmateriel riktat till olika målgrupper.

3.3. Kunskapssammanställning och analys

Nationella analyser

Naturvårdsverket har gett METRIA i uppdrag att ta fram ett fördjupat nationellt GIS-underlag för buskmiljöer utanför skog som underlag för analyser inom grön infrastruktur. Buskmarker utgör ofta en viktig ekologisk miljö med särskilda kvalitéer viktiga för många arter. Arbetet har redovisats i oktober.

METRIA har sedan tidigare i uppdrag att bistå med underlag för strategisk planering för formellt skydd och grön infrastruktur. Naturvårdsverket har även gett Metria i uppdrag att under senare delen av hösten genomföra fördjupade analyser. Som en del i arbetet med grön infrastruktur och formellt skydd har naturvårdsverket tidigare gett METRIA i uppdrag att ta fram en metod för landskapsanalys av skogliga värdekärnor i boreal region. Uppdraget kompletteras hösten 2017 med landskapsanalyser av värdefulla skogar i södra Sverige. Länsstyrelserna har lämnat underlag och önskemål och utifrån detta har förslag tagits fram om vilka analyser som bäst gagnar länens arbete med handlingsplanerna. Naturvårdsverket avser gå vidare med dessa analyser under oktober-december 2017.

Naturvårdsverket har under 2017 gett Centrum för biologisk mångfald i uppdrag att ta fram en metodik för scenarioanalyser i arbetet med grön infrastruktur. Utformningen av uppdraget är under utveckling och ett exempel som kan komma att bli relevant är analyser om kommande klimatförändringar och hur det påverkar arbetet med grön infrastruktur, som utpekade insatsområden och åtgärder för dessa. Genom att ta fram framtidsscenario i utvalda geografiska områden ökar förutsättningarna för länsstyrelserna att kunna prioritera och göra rätt åtgärder på rätt plats. Uppdraget ska redovisas i december.

Utöver analyser som tas fram inom ramen för regeringsuppdraget arbetar Naturvårdsverket även med liknande underlag såsom Svenska Marktäckedata som kan bli värdefulla underlag i arbetet med grön infrastruktur.

Länsövergripande arbeten av länsstyrelser

Som en del i arbetet med handlingsplanerna har vissa länsstyrelser tagit fram eller samordnat arbete med analyser och annat underlag som berör fler län. Naturvårdsverket har bidragit med en del av kostnaderna till projekten.

- Länsstyrelsen i Blekinge län har genomfört en nationell analys för att identifiera potentiellt värdefulla gräsmarker. Projektet kan komma att utökas med att omfatta även stödhabitat (vardagslandskapet) exempelvis artrika vägkanter och värdetrakter kring kraftledningsgator.
- Örebro län har varit sammanhållande och administrerat trädkartering om positioner, höjder och krondiameter för alla träd som är över fem meter höga i öppen mark och tätorter. Informationen finns för tio län i södra Sverige.
- Länsstyrelsen i Norrbottens län har tillsammans med länsstyrelserna i Västerbotten, Jämtland, Dalarna och Västernorrland län och flera samebyar genomfört en studie med syftet att utvärdera renen som en indikator för landskapets gröna infrastruktur. Renens rörelsemönster jämförs med potentiella värdetrakter för grön infrastruktur. Projektet kan komma att utvecklas.